

ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΕΓΧΕΙΡΙΔΙΟ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ

Τα δικαιώματα των ατόμων με αναπηρία σε καταστάσεις κρίσης

ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΕΘΝΙΚΗΣ ΣΥΝΟΜΟΣΠΟΝΔΙΑΣ ΑΤΟΜΩΝ
ΜΕ ΑΝΑΠΗΡΙΑ & ΧΡΟΝΙΕΣ ΠΑΘΗΣΕΙΣ, ΙΝ-ΕΣΑΜΕΑ

ΑΥΓΟΥΣΤΟΣ 2022

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

Επιχειρησιακό Πρόγραμμα
Ανάπτυξη Ανθρώπινου Δυναμικού,
Εκπαίδευση και Διά Βίου Μάθηση

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΤΑ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ ΤΩΝ ΑΤΟΜΩΝ ΜΕ ΑΝΑΠΗΡΙΑ ΣΕ ΚΑΤΑΣΤΑΣΕΙΣ ΚΡΙΣΗΣ

Αθήνα, 2022

ΕΚΔΟΣΗ:

Ινστιτούτο Εθνικής Συνομοσπονδίας Ατόμων με Αναπηρία & Χρόνιες Παθήσεις (IN-ΕΣΑμεΑ)

Δ/νση: Λεωφ. Ελ. Βενιζέλου 236, Τ.Κ. 16341, Ηλιούπολη

Τηλ.: 210 9946924 • E-mail: info@in-esamea.gr • Ιστοσελίδα: in-esamea.gr

Συγγραφέας: **Ευαγγελία Καλλιμάνη**
Επιστημονική επιμέλεια: **Ιωάννης Βαρδακαστάνης**

ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ ΕΝΤΥΠΟΥ & ΠΑΡΑΓΩΓΗ ΠΡΟΣΒΑΣΙΜΩΝ ΕΚΔΟΣΕΩΝ:

Europraxis μ.ΙΚΕ

Δ/νση: Βέργας 4, Τ.Κ. 17673 Καλλιθέα

Τηλ.: 210 9521313 • Fax: 210 9521318

E-mail: info@euro-praxis.com • Ιστοσελίδα: euro-praxis.com

Η ελεύθερη πρόσβαση στο πλήρες κείμενο για μελέτη και ανάγνωση δεν σημαίνει καθ' οιονδήποτε τρόπο παραχώρηση δικαιωμάτων διανοητικής ιδιοκτησίας του IN-ΕΣΑμεΑ, ούτε επιτρέπει την αναπαραγωγή, αναδημοσίευση, αντιγραφή, αποθήκευση, πώληση, εμπορική χρήση, μετάδοση, διανομή, έκδοση, εκτέλεση, «μεταφόρτωση» (downloading), «ανάρτηση» (uploading), μετάφραση, τροποποίηση με οποιονδήποτε τρόπο, τμηματικά ή περιληπτικά του έργου, χωρίς τη ρητή προηγούμενη έγγραφη συναίνεση του IN-ΕΣΑμεΑ. Το IN-ΕΣΑμεΑ διατηρεί το σύνολο των ηθικών και περιουσιακών του δικαιωμάτων.

Η παρούσα έκδοση συγχρηματοδοτήθηκε από την Ελλάδα, από την Ευρωπαϊκή Ένωση (Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο), στο πλαίσιο της Πράξης «Προγράμματα Διά Βίου Εκπαίδευσης για την αναπηρία και υποστηρικτικές δράσεις», όπου δικαιούχος είναι το Ινστιτούτο Εθνικής Συνομοσπονδίας Ατόμων με Αναπηρία & Χρόνιες Παθήσεις (IN-ΕΣΑμεΑ) με κωδικό ΟΠΣ (MIS) 5133270.

Εντάσσεται στους Άξονες Προτεραιότητας: «7. Ανάπτυξη της διά βίου μάθησης και βελτίωση της συνάφειας της εκπαίδευσης και κατάρτισης με την αγορά εργασίας», «8. Βελτίωση της ποιότητας και της αποτελεσματικότητας του εκπαιδευτικού συστήματος και της διά βίου μάθησης – Σύνδεση με την αγορά εργασίας στην Περιφέρεια Στερεάς Ελλάδας» και «9. Βελτίωση της ποιότητας και της αποτελεσματικότητας του εκπαιδευτικού συστήματος και της διά βίου μάθησης – Σύνδεση με την αγορά εργασίας στην Περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου», στον Θεματικό Στόχο: «10. Επένδυση στην εκπαίδευση και κατάρτιση για την απόκτηση δεξιοτήτων και στη διά βίου μάθηση», στην Επενδυτική Προτεραιότητα: «10iii. Βελτίωση της ισότιμης πρόσβασης στη διά βίου μάθηση για όλες τις ηλικιακές ομάδες στο πλαίσιο τυπικών, άτυπων και μη τυπικών δομών, αναβάθμιση των γνώσεων, δεξιοτήτων και ικανοτήτων του εργατικού δυναμικού και προώθηση ευέλικτων δυνατοτήτων μάθησης, μεταξύ άλλων μέσω του επαγγελματικού προσανατολισμού και της πιστοποίησης των αποκτώμενων προσόντων» και στον Ειδικό Στόχο: «1.1.1. Αύξηση της ποιότητας και της ελκυστικότητας της διά βίου μάθησης και της συμμετοχής σε αυτήν του πληθυσμού (16-66+ ετών), με πιστοποίηση προσόντων και διασύνδεση τυπικής, μη τυπικής και άτυπης μάθησης Αύξηση της συμμετοχής στη διά βίου μάθηση του πληθυσμού (16-66+ ετών), με πιστοποίηση προσόντων και διασύνδεση τυπικής, μη τυπικής και άτυπης μάθησης Αύξηση της συμμετοχής στη διά βίου μάθηση του πληθυσμού (16-66+ ετών), με πιστοποίηση προσόντων και διασύνδεση τυπικής, μη τυπικής και άτυπης μάθησης», του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Ανάπτυξη Ανθρώπινου Δυναμικού, Εκπαίδευση και Διά Βίου Μάθηση 2014-2020».

Επιχειρησιακό Πρόγραμμα
Ανάπτυξη Ανθρώπινου Δυναμικού,
Εκπαίδευση και Διά Βίου Μάθηση

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Πίνακας περιεχομένων

Πρόλογος	2
Εισαγωγικό σημείωμα	2
Κεφάλαιο 1. Διεθνές, Ευρωπαϊκό & Εθνικό Θεσμικό Πλαίσιο	6
1.1 Διεθνές και Ευρωπαϊκό Πλαίσιο Προστασίας των Δικαιωμάτων των Ατόμων με Αναπηρία σε Καταστάσεις Κρίσης	6
1.2 Εθνικό Πλαίσιο Προστασίας των Δικαιωμάτων των Ατόμων με Αναπηρία σε Καταστάσεις Κρίσης	11
Κεφάλαιο 2. Τα άτομα με αναπηρία στις καταστάσεις κρίσης	14
2.1 Ο κύκλος της καταστροφής	14
2.2 Εμπόδια και ανάγκες	16
2.3 Ισότιμη πρόσβαση & διακρίσεις	17
Κεφάλαιο 3. Άσκηση Πολιτικής σε Εθνικό, Περιφερειακό και Τοπικό Επίπεδο	19
3.1 Ο ρόλος του κράτους στην Πολιτική Προστασία	19
3.2 Ο θεσμοθετημένος ρόλος των Περιφερειών στην Πολιτική Προστασία	19
3.3 Ο θεσμοθετημένος ρόλος των Δήμων στην Πολιτική Προστασία	20
3.4 Το Χρηματοδοτικό Μέσο για την Πολιτική Προστασία για την περίοδο 2021-2027	20
3.5 Ο ρόλος των Αντιπροσωπευτικών Οργανώσεων	21
Παράρτημα: Απαντήσεις ερωτήσεων ανατροφοδότησης- αυτοαξιολόγησης	24
Βιβλιογραφικές αναφορές	26

Πρόλογος

Το παρόν εκπαιδευτικό εγχειρίδιο αποτελεί εκπαιδευτικό υλικό του Πακέτου Εργασίας (Π.Ε.) 1 «**Πρόγραμμα εκπαίδευσης αιρετών στελεχών και εργαζομένων του αναπηρικού κινήματος στο σχεδιασμό πολιτικής για θέματα αναπηρίας**» των υποέργων 1-5 με τίτλο «**Εκπαιδευτικά Προγράμματα Διά Βίου Μάθησης για τα άτομα με αναπηρία, χρόνιες παθήσεις και τις οικογένειές τους**». Η Πράξη με τίτλο «**Προγράμματα Διά Βίου Εκπαίδευσης για την αναπηρία και υποστηρικτικές δράσεις**» με ΚΩΔ. ΟΠΣ (MIS) 5133270, η οποία εντάσσεται στο Επιχειρησιακό Πρόγραμμα «**Ανάπτυξη Ανθρώπινου Δυναμικού, Εκπαίδευση & Διά Βίου Μάθηση**», με δικαιούχο το ΙΝ-ΕΣΑμεΑ, αποτελεί τη νέα, καινοτόμα δράση διά βίου εκπαίδευσης για τα άτομα με αναπηρία, χρόνιες παθήσεις και τις οικογένειές τους στην Ελλάδα. Η Πράξη συγχρηματοδοτείται από το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο (ΕΚΤ) και από Εθνικούς Πόρους.

Το ΙΝ-ΕΣΑμεΑ, το οποίο συνιστά τον επίσημο εκπαιδευτικό και ερευνητικό φορέα του αναπηρικού κινήματος της χώρας, μέσω της υλοποίησης της παρούσας συνδικαλιστικής εκπαίδευσης, αποσκοπεί στην ενίσχυση της συλλογικής ταυτότητας των ατόμων με αναπηρία, των ατόμων με χρόνιες παθήσεις και των οικογενειών τους, αλλά και της περαιτέρω ενεργούς εμπλοκής και συμβολής τους στον σχεδιασμό, την εφαρμογή, την παρακολούθηση και την αξιολόγηση των πολιτικών και των μέτρων που τα αφορούν. Με αυτόν τον τρόπο εφαρμόζεται η κεφαλαιώδης αρχή «**Τίποτα για εμάς, χωρίς εμάς**» και όλοι μαζί συμβάλλουμε στη διάδοση και υιοθέτηση της δικαιωματικής προσέγγισης της αναπηρίας, η οποία κατοχυρώθηκε με τη *Σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών για τα Δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρίες*.

Ιωάννης Βαρδακαστάνης

*Πρόεδρος του Ινστιτούτου Εθνικής Συνομοσπονδίας
Ατόμων με Αναπηρία & Χρόνιες Παθήσεις*

Εισαγωγικό σημείωμα

Ως «κρίση» θεωρείται μία περίοδος μεγάλου κινδύνου, δυσκολίας ή αμφιβολίας, κατά την οποία πρέπει να λυθούν προβλήματα ή να ληφθούν σημαντικές αποφάσεις¹. Οι κρίσεις είναι καταστάσεις που μπορεί επηρεάσουν τα κοινωνικο-οικονομικά συστήματα ενός δήμου, μιας περιφέρειας ή και ολόκληρης της χώρας, ενώ μπορεί ακόμα να διαταράξουν τη δομή και τη λειτουργία της διεθνούς κοινότητας. Η εμφάνιση της κλιματικής κρίσης, της υγειονομικής κρίσης, της ανθρωπιστικής κρίσης, καθώς και άλλες κρίσεις λόγω μαζικών καταστροφών (π.χ. φυσικές, ανθρωπογενείς, χημικές, τεχνολογικές, κ.λπ.) διαμορφώνουν πλέον την επιτακτική ανάγκη για αποτελεσματική πρόληψη και δραστική διαχείριση των κρίσεων. Η ανεμπόδιστη και ισότιμη άσκηση των δικαιωμάτων των πολιτών με αναπηρία, χρόνιες παθήσεις και των οικογενειών τους σε τέτοιες καταστάσεις χρήζουν πλέον άμεσης διασφάλισης. Αυτό ορίζεται άλλωστε και από τη Σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών για τα Δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρίες,

¹ Βλ. Oxford Learners Dictionaries (https://www.oxfordlearnersdictionaries.com/definition/english/crisis_1).

όπου, σύμφωνα με το άρθρο 11, τα Κράτη λαμβάνουν όλα τα απαιτούμενα μέτρα προκειμένου να διασφαλίζουν την προστασία και την ασφάλεια των ατόμων με αναπηρία σε έκτακτες ανθρωπιστικές καταστάσεις.

Εν προκειμένω, οι στόχοι του παρόντος εγχειριδίου είναι τα αιρετά στελέχη και οι εργαζόμενοι του αναπηρικού κινήματος,

σε επίπεδο γνώσεων:

- ✓ να αναγνωρίσουν τη σημασία εφαρμογής των απαιτήσεων της Σύμβασης των Ηνωμένων Εθνών για τα Δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρίες στην προστασία των δικαιωμάτων των ατόμων με αναπηρία σε καταστάσεις κρίσης,
- ✓ να εξοικειωθούν με τις απαιτήσεις διασφάλισης των δικαιωμάτων των ατόμων με αναπηρία, χρόνιες παθήσεις και των οικογενειών τους, σε όλες τις καταστάσεις κρίσης,
- ✓ να γνωρίσουν το Πλαίσιο Σεντάι για τη μείωση κινδύνου των καταστροφών 2015-2030,
- ✓ να ενημερωθούν για τον ρόλο της Πολιτικής Προστασίας,
- ✓ να εξοικειωθούν ακόμη περισσότερο με τη δικαιωματική προσέγγιση της αναπηρίας και τη συμπεριληπτική γλώσσα για την αναπηρία,

σε επίπεδο ικανοτήτων:

- ✓ να είναι σε θέση να υποστηρίζουν ενεργά το Κεντρικό Κράτος, τις Περιφέρειες και τους Δήμους τους στο σχεδιασμό πολιτικής για την προστασία των δικαιωμάτων των ατόμων με αναπηρία σε καταστάσεις κρίσης,
- ✓ να ασκούν πολιτική σε εθνικό, τοπικό και περιφερειακό επίπεδο για την προστασία των δικαιωμάτων των ατόμων με αναπηρία σε καταστάσεις κρίσης,
- ✓ να αναγνωρίζουν τις ανάγκες και τα εμπόδια που αντιμετωπίζουν τα άτομα από διαφορετικές κατηγορίες αναπηρίας/χρόνιων παθήσεων, αλλά και τις διακρίσεις που υφίστανται,
- ✓ να συμβάλλουν ενεργά στην ανάπτυξη Σχεδίων Πολιτικής Προστασίας,

σε επίπεδο στάσεων:

- ✓ να κινητοποιηθούν στη διάδοση των απαιτήσεων της καθολικής συμπερίληψης των ατόμων με αναπηρία στα σχέδια πολιτικής προστασίας με όρους κοινωνικής δικαιοσύνης,
- ✓ να ευαισθητοποιηθούν και να ευαισθητοποιήσουν την κοινή γνώμη για τις πολλαπλές διακρίσεις που βιώνουν τα άτομα με αναπηρία σε καταστάσεις κρίσης,
- ✓ να ενθαρρύνουν την ενεργό συμμετοχή όλων των ατόμων με αναπηρία, χρόνιες παθήσεις και των οικογενειών τους στις δράσεις του αναπηρικού κινήματος, ιδιαίτερα σε δράσεις που σχετίζονται με την αντιμετώπιση κάθε μορφής κρίσεων,

- ✓ να κινητοποιηθούν στη διάδοση της δικαιωματικής προσέγγισης της αναπηρίας ως ζητήματος των ανθρωπίνων δικαιωμάτων.

Αρχές συγγραφής

Στο παρόν εγχειρίδιο τηρούνται οι αρχές της μη διάκρισης λόγω φύλου. Η δε χρήση ενός μόνο γένους αφορά αποκλειστικά τη διευκόλυνση του/της αναγνώστη/αναγνώστριας. Επίσης, με κάθε αναφορά στα «άτομα με αναπηρία» στο παρόν εγχειρίδιο, νοείται το σύνολο **(α)** των ατόμων από όλες τις κατηγορίες αναπηρίας, **(β)** των ατόμων με χρόνιες και σπάνιες παθήσεις και **(γ)** των οικογενειών των ατόμων αυτών. Συνολική ή/και συνδυαστική αναφορά, π.χ., χρήση των όρων «άτομα με αναπηρία και χρόνιες παθήσεις» ή «άτομα με αναπηρία και οι οικογένειές τους», γίνεται μόνο όταν κρίνεται απαραίτητο για την κατανόηση του νοήματος.

Αποσαφήνιση εννοιών

«άτομα με αναπηρία»	Τα άτομα που έχουν μακροχρόνιες σωματικές, ψυχικές, νοητικές ή αισθητηριακές δυσχέρειες, που, σε αλληλεπίδραση με διάφορα εμπόδια, μπορούν να παρεμποδίσουν την πλήρη και αποτελεσματική συμμετοχή τους στην κοινωνία, σε ίση βάση με τους άλλους πολίτες. [1]
«αναπηρία»	Η αναπηρία αποτελεί μια εξελισσόμενη έννοια η οποία προκύπτει από την αλληλεπίδραση μεταξύ τριών παραγόντων: (α) των εμποδιζόμενων προσώπων, (β) των περιβαλλοντικών εμποδίων, και (γ) των εμποδίων συμπεριφοράς. [2]
«ιατρική προσέγγιση της αναπηρίας»	Αντιμετωπίζει την αναπηρία ως ασθένεια και δίνει έμφαση αποκλειστικά στο σώμα του ατόμου και στις λειτουργίες που αυτό επιτελεί. [3]
«κοινωνική προσέγγιση της αναπηρίας»	Η αναπηρία είναι αποτέλεσμα των περιορισμών που θέτει η κοινωνία στα άτομα με αναπηρία. [3]
«δικαιωματική προσέγγιση της αναπηρίας»	Αναγνωρίζει τα άτομα ως υποκείμενα με πλήρη δικαιώματα και ελευθερίες, ικανότητα αυτοπροσδιορισμού και πλήρους συμμετοχής στην κοινωνία. [3]
«έκτακτη ανάγκη»	Ξαφνική και απρόβλεπτη απειλητική κατάσταση που απαιτεί την άμεση λήψη μέτρων για την ελαχιστοποίηση των δυσμενών συνεπειών της. [4]
«κίνδυνος»	Ένα δυνητικά καταστροφικό γεγονός, φαινόμενο ή ανθρώπινη δραστηριότητα που μπορεί να προκαλέσει απώλειες ζωής ή τραυματισμούς, ζημιές σε περιουσίες, κοινωνικές και οικονομικές διαταραχές ή περιβαλλοντική υποβάθμιση. [4]

«καταστροφή»	Η σοβαρή διαταραχή της λειτουργίας της κοινωνίας που προκαλεί εκτεταμένες ανθρώπινες, υλικές και περιβαλλοντικές απώλειες, οι οποίες ξεπερνούν την ικανότητα της πληγείσας κοινωνίας να τις αντιμετωπίσει με ίδια μέσα και πόρους. [4]
«πρόληψη»	Το σύνολο των δράσεων και μέτρων που στοχεύουν στην απόλυτη αποφυγή των δυνητικών επιπτώσεων των κινδύνων και στην ελαχιστοποίηση των φυσικών, τεχνολογικών καταστροφών και λοιπών απειλών. [4]
«ετοιμότητα»	Το σύνολο δράσεων και μέτρων που λαμβάνονται εκ των προτέρων για να διασφαλίσουν την αποτελεσματική αντίδραση σε περιπτώσεις καταστροφών. [4]
«αντιμετώπιση»	Περιλαμβάνει τις δράσεις, κατά τη διάρκεια ή αμέσως μετά την καταστροφή, για την προστασία της ζωής και της υγείας των ανθρώπων, για την αντιμετώπιση άμεσων αναγκών διαβίωσής τους και για τη διασφάλιση παροχής αρωγής και υποστήριξης για τον μετριασμό των επιπτώσεων της καταστροφής. [4]
«κύκλος διαχείρισης καταστροφών»	Το σύνολο των τακτικών και διαχειριστικών αποφάσεων και επιχειρησιακών δραστηριοτήτων σε όλα τα στάδια και τις φάσεις του κύκλου της καταστροφής, δηλαδή της πρόληψης, ετοιμότητας, αντιμετώπισης και αποκατάστασης. [4]

Συμπεριληπτική γλώσσα για την αναπηρία [4]

Λέμε	Δεν λέμε
αναπηρία	αρρώστια, ασθένεια, πρόβλημα, δυσλειτουργία, μειονέκτημα, βλάβη
άτομο με αναπηρία	άτομο με ειδικές ανάγκες/ειδικές ικανότητες/δεξιότητες, ΑμεΑ
άτομο χωρίς αναπηρία	υγιής, φυσιολογικός, κανονικός
άτομο με κινητική αναπηρία	κουτσός, σωματικά ανάπηρος, παράλυτος
χρήστης/τρια αναπηρικού αμαξιδίου	καθηλωμένος/η σε αναπηρικό αμαξίδιο, σε καρότσι, σε αναπηρική καρέκλα
άτομο με οπτική αναπηρία/μειωμένη όραση	αόμματος, στραβός
άτομο με κώφωση/βαρνηκοΐα	κωφάλαλος, κουφός, μουγγός
άτομο με νοητική αναπηρία	καθυστερημένος, καθυστερημένο άτομο
άτομο με ψυχική αναπηρία	τρελός
έχει αναπηρία	υποφέρει από αναπηρία

Κεφάλαιο 1. Διεθνές, Ευρωπαϊκό & Εθνικό Θεσμικό Πλαίσιο

Εισαγωγικές παρατηρήσεις

Στο συγκεκριμένο κεφάλαιο γίνεται αναφορά στο διεθνές, ευρωπαϊκό και εθνικό θεσμικό πλαίσιο προστασίας των δικαιωμάτων των ατόμων με αναπηρία σε καταστάσεις κρίσης. Δίνεται έμφαση στη Σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών για τα Δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρίες, αλλά και στη δικαιωματική προσέγγιση της αναπηρίας.

Σκοπός – αναμενόμενα αποτελέσματα

Κατανόηση και διασφάλιση των δικαιωμάτων των ατόμων με αναπηρία σε καταστάσεις κρίσης μέσα από το διεθνές, ευρωπαϊκό και εθνικό θεσμικό πλαίσιο.

Έννοιες-κλειδιά

Σύμβαση Ηνωμένων Εθνών για τα Δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρίες | Πλαίσιο Σεντάι | Εθνικό Σχέδιο Δράσης | δικαιωματική προσέγγιση της αναπηρίας

1.1 Διεθνές και Ευρωπαϊκό Πλαίσιο Προστασίας των Δικαιωμάτων των Ατόμων με Αναπηρία σε Καταστάσεις Κρίσης

I. Η Σύμβαση του Οργανισμού των Ηνωμένων Εθνών για τα Δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρίες [6]

Στις 13 Δεκεμβρίου 2006, στην έδρα των Ηνωμένων Εθνών στη Νέα Υόρκη, εγκρίθηκε η **Σύμβαση του Οργανισμού των Ηνωμένων Εθνών για τα Δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρίες**² (εφεξής Σύμβαση), η οποία τέθηκε σε ισχύ στις 3 Μαΐου 2008, όταν πλέον είχε κυρωθεί από 20 κράτη-μέλη. Αποτελεί το πρώτο νομικά δεσμευτικό διεθνές μέσο που ορίζει τα ελάχιστα πρότυπα για τη διασφάλιση των δικαιωμάτων των ατόμων με αναπηρία σε όλους τους τομείς της ζωής, ενώ χαρακτηρίστηκε και ως η ταχύτερα διαπραγματευόμενη συνθήκη για τα ανθρώπινα δικαιώματα. Με τη Σύμβαση σηματοδοτείται η αποδοχή της δικαιωματικής προσέγγισης της αναπηρίας ως συνέχειας του κοινωνικού μοντέλου της αναπηρίας, το οποίο με τη σειρά του είχε αντικαταστήσει το ιατρικό μοντέλο. Σύμφωνα λοιπόν με τη δικαιωματική προσέγγιση αναγνωρίζεται η ανθρώπινη υπόσταση των ατόμων με αναπηρία και έτσι τα άτομα αντιμετωπίζονται ως υποκείμενα δικαιωμάτων που είναι σε θέση να τα

² Μαζί με το προαιρετικό πρωτόκολλο.

διεκδικούν και να τα ασκούν, και όχι ως αντικείμενα οίκτου και φιλανθρωπίας, όπως τα αντιμετώπιζε το ιατρικό μοντέλο της αναπηρίας.

Η Σύμβαση διασφαλίζει καθολικά τα δικαιώματα των ατόμων με αναπηρία σε όλους τους τομείς της ζωής και αναγνωρίζοντας ότι στις περιπτώσεις κρίσεων/καταστροφών οποιασδήποτε τυπολογίας τα άτομα με αναπηρία διατρέχουν τον μεγαλύτερο κίνδυνο και ότι σε σχέση με τον υπόλοιπο πληθυσμό πλήττονται σε δυσανάλογο βαθμό, η Σύμβαση με τα άρθρα 9 («Προσβασιμότητα») και 11 («Καταστάσεις κινδύνου και έκτακτων ανθρωπιστικών αναγκών») επιβάλλει την εφαρμογή συγκεκριμένων μέτρων προς όφελος των ατόμων με αναπηρία, με στόχο τα Συμβαλλόμενα Κράτη:

- (α) να εξαλείψουν οποιοδήποτε εμπόδιο προσβασιμότητας για τα άτομα με αναπηρία και να διασφαλίζουν για αυτά την προσβασιμότητα των υπηρεσιών και των πληροφοριών σε ίση βάση με τους υπόλοιπους πολίτες,
- (β) να διασφαλίζουν την προστασία και ασφάλεια των ατόμων με αναπηρίες σε καταστάσεις κινδύνου, συμπεριλαμβανομένων των έκτακτων ανθρωπιστικών αναγκών και των περιστατικών φυσικών καταστροφών.

II. Πλαίσιο Σεντάι (Sendai Framework) [7]

Το 2015 έλαβε χώρα στην πόλη Sendai της Ιαπωνίας η τρίτη Παγκόσμια Διάσκεψη για τη Μείωση του Κινδύνου Καταστροφών. Στη Διάσκεψη υιοθετήθηκε το νέο παγκόσμιο πλαίσιο για τη μείωση των καταστροφών, με την επίσημη ονομασία «Πλαίσιο Δράσης του Sendai για τη Μείωση του Κινδύνου Καταστροφών 2015-2030» (Sendai Framework for Disaster Risk Reduction 2015-2030), το οποίο βασίζεται στο προϋφιστάμενο Πλαίσιο Δράσης του Hyogo και στην εμπειρία από την εφαρμογή του, με τη διαφορά ότι αναπτύσσει περαιτέρω συγκεκριμένους άξονες.

Γενική επιδίωξη του Πλαισίου αποτελεί η στρατηγική διασύνδεση των παγκόσμιων πολιτικών μείωσης του κινδύνου των καταστροφών με τις πολιτικές προσαρμογής στην κλιματική αλλαγή και τις πολιτικές βιώσιμης ανάπτυξης. Το νέο Πλαίσιο αποδίδει ιδιαίτερη βαρύτητα στην αλληλεπίδραση και αλληλεξάρτηση των πολιτικών αυτών και στη συμβολή καθεμίας στην υλοποίηση των άλλων.

Όπως ορίζει η παράγραφος 16 του Πλαισίου, το επιδιωκόμενο αποτέλεσμα είναι: «Η ουσιαστική μείωση του κινδύνου καταστροφών και των απωλειών σε ζωές, σε μέσα διαβίωσης και στην υγεία και στο οικονομικό, φυσικό, κοινωνικό, πολιτιστικό και περιβαλλοντικό κεφάλαιο των ατόμων, των επιχειρήσεων, των κοινοτήτων και των κρατών».

Για την επίτευξη αυτού του αποτελέσματος τίθεται, στην παράγραφο 17, ο εξής σκοπός: «Η πρόληψη δημιουργίας νέων κινδύνων και η μείωση των υφιστάμενων, μέσω της εφαρμογής συνεκτικών και χωρίς αποκλεισμούς οικονομικών, δομικών, νομικών, κοινωνικών, υγειονομικών, πολιτιστικών, εκπαιδευτικών, περιβαλλοντικών, τεχνολογικών, πολιτικών και θεσμικών μέτρων, τα οποία προλαμβάνουν και μειώνουν την έκθεση στον κίνδυνο,

καθώς και την τρωτότητα έναντι των καταστροφών, αυξάνουν τα επίπεδα ετοιμότητας για αντιμετώπιση και αποκατάσταση και, ως εκ τούτου, ενισχύουν την ανθεκτικότητα».

Οι άξονες προτεραιότητας του Πλαισίου Σεντάι είναι τέσσερις:

1. Κατανόηση του κινδύνου καταστροφών.
2. Ενίσχυση της διακυβέρνησης στον τομέα του κινδύνου καταστροφών, προκειμένου να επιτευχθεί διαχείριση του κινδύνου καταστροφών.
3. Πραγματοποίηση επενδύσεων στη μείωση του κινδύνου καταστροφών για την επίτευξη ανθεκτικότητας.
4. Ενίσχυση της ετοιμότητας έναντι των καταστροφών, προς τον σκοπό αποτελεσματικότερης αντιμετώπισής τους και εφαρμογής της αρχής “Build back better” κατά τις φάσεις αποκατάστασης και ανασυγκρότησης.

Το Πλαίσιο Σεντάι προβλέπει για τα δικαιώματα ατόμων με αναπηρία:

- Συνεργασία των κυβερνήσεων με τα σχετικά ενδιαφερόμενα μέρη, συμπεριλαμβανομένων των γυναικών, των παιδιών και των νέων ατόμων με αναπηρία.
- Καθολική προσβασιμότητα για την προστασία τους σε όλα τα στάδια μιας κρίσης.
- Σχεδιασμό και εφαρμογή σχεδίων προσαρμοσμένων στις ειδικές απαιτήσεις/ανάγκες τους, λαμβάνοντας υπόψη, μεταξύ άλλων, τις αρχές του καθολικού σχεδιασμού.
- Συλλογή δεδομένων για την αναπηρία.

III. Χάρτης Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης [8]

Για πρώτη φορά, όλα τα δικαιώματα που υπήρχαν σε διάφορα νομικά έγγραφα, όπως οι εθνικές νομοθεσίες των κρατών-μελών και οι διεθνείς συμβάσεις του Συμβουλίου της Ευρώπης, των Ηνωμένων Εθνών και της Διεθνούς Οργάνωσης για την Απασχόληση, συγκεντρώθηκαν σε ένα ενιαίο έγγραφο με την ονομασία «Χάρτης Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης». Ο Χάρτης αποτελεί ένα νομικά δεσμευτικό έγγραφο μέσω του οποίου παρέχεται μια σειρά από αστικά, πολιτικά, οικονομικά και κοινωνικά δικαιώματα για όλους τους πολίτες της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Τα θεμελιώδη δικαιώματα του Χάρτη είναι η αξιοπρέπεια, οι ελευθερίες, η ισότητα, η αλληλεγγύη, τα δικαιώματα των πολιτών και η δικαιοσύνη. Ο Χάρτης υποχρεώνει τα θεσμικά όργανα, τους φορείς και τους οργανισμούς της Ευρωπαϊκής Ένωσης να σέβονται τα θεμελιώδη δικαιώματα σε όλες τις ενέργειές τους. Ομοίως, υποχρεώνει τις χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης να σέβονται τα θεμελιώδη δικαιώματα όταν εφαρμόζουν το δίκαιο της Ένωσης. Σύμφωνα με τον Χάρτη, αξίζει να δοθεί ιδιαίτερη βαρύτητα σε συγκεκριμένα άρθρα, τα οποία προστατεύουν έμμεσα τα δικαιώματα των ατόμων με αναπηρία σε καταστάσεις κρίσης. Ενδεικτικά: Δικαίωμα στην ακεραιότητα του ατόμου (άρθρο 3), Απαγόρευση των βασανιστηρίων και των απάνθρωπων και εξευτελιστικών ποινών ή μεταχείρισης (άρθρο 4), Δικαίωμα στην ελευθερία και την ασφάλεια (άρθρο 6), Σεβασμός της ιδιωτικής και

οικογενειακής ζωής (άρθρο 7), Ελευθερία έκφρασης και πληροφόρησης (άρθρο 11), Δικαίωμα στην εκπαίδευση (άρθρο 14), Απαγόρευση των διακρίσεων, συμπεριλαμβανομένων των λόγων αναπηρίας (άρθρο 21), τα δικαιώματα του παιδιού (άρθρο 24), Ένταξη ατόμων με αναπηρία (άρθρο 26) και υγειονομική περίθαλψη (άρθρο 35).

IV. Στόχοι Βιώσιμης Ανάπτυξης – Ατζέντα 2030 [9]

Η Ατζέντα για τη Βιώσιμη Ανάπτυξη και οι σχετικοί με αυτήν 17 Στόχοι Βιώσιμης Ανάπτυξης (ΣΒΑ) υιοθετήθηκαν στο πλαίσιο της 70ής Γενικής Συνέλευσης των Ηνωμένων Εθνών στις 25 Σεπτεμβρίου 2015. Οι ΣΒΑ είναι παγκόσμιου χαρακτήρα και γενικής εφαρμογής, με χρονοδιάγραμμα υλοποίησης έως το 2030. Δημιουργούν δεσμεύσεις υλοποίησης για όλες τις χώρες, ανεπτυγμένες και αναπτυσσόμενες, λαμβάνοντας υπόψη τις διαφορετικές εθνικές πραγματικότητες, επίπεδα ανάπτυξης, εθνικές πολιτικές και προτεραιότητες. Η Ατζέντα 2030 προωθεί την ενσωμάτωση και των τριών διαστάσεων της βιώσιμης ανάπτυξης –κοινωνική, περιβαλλοντική και οικονομική– σε όλες τις τομεακές πολιτικές, ενώ παράλληλα προάγει τη διασύνδεση και τη συνοχή των σχετικών με τους ΣΒΑ πολιτικών και νομοθετικών πλαισίων.

Η Αναπτυξιακή Ατζέντα 2030 αναγνωρίζει τη σημασία της ενδυνάμωσης των ατόμων που ενδέχεται να βιώνουν πολλαπλές διακρίσεις, συμπεριλαμβανομένων και των καταστάσεων κρίσης. Ο Στόχος 6: Καθαρό νερό και αποχέτευση στοχεύει σε επαρκή και ισότιμη πρόσβαση σε εγκαταστάσεις/συστήματα υγιεινής για όλους, δίνοντας ιδιαίτερη προσοχή στις ανάγκες των γυναικών και των κοριτσιών καθώς και εκείνων που βρίσκονται σε ευάλωτες καταστάσεις, ενώ ο Στόχος 11: Βιώσιμες πόλεις και κοινότητες κάνει αναφορά στη σημαντική μείωση του αριθμού των θανάτων και του αριθμού των πληγέντων από φυσικές καταστροφές.

V. Ένωση Ισότητας – Ευρωπαϊκή Στρατηγική για τα δικαιώματα των ατόμων με αναπηρία 2021-2030 [10]

Τον Μάρτιο του 2021 η Ευρωπαϊκή Επιτροπή εξέδωσε ανακοίνωσή της για τη νέα Ευρωπαϊκή Στρατηγική για την Αναπηρία 2021-2030. Η νέα Στρατηγική βασίζεται στην προηγούμενη Ευρωπαϊκή Στρατηγική για την Αναπηρία 2010-2020 και συμβάλλει στην υλοποίηση της Σύμβασης των Ηνωμένων Εθνών για τα Δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρίες. Η νέα στρατηγική αποσκοπεί να βελτιώσει τις ζωές των ατόμων με αναπηρία εντός της ΕΕ και πέραν των συνόρων της. Για την επίτευξη των στόχων της ευρωπαϊκής στρατηγικής απαιτείται ανάληψη συντονισμένης δράσης σε εθνικό και ενωσιακό επίπεδο και δέσμευση των κρατών-μελών και των περιφερειακών και τοπικών Αρχών να υλοποιήσουν τις δράσεις που προτείνει η Επιτροπή.

Μεταξύ των ατόμων με αναπηρία, ιδιαίτερης προσοχής χρήζουν οι γυναίκες, τα παιδιά, οι ηλικιωμένοι, οι άστεγοι, οι πρόσφυγες, οι μετανάστες, οι Ρομά και άλλες εθνοτικές μειονότητες, ενώ γίνεται αναφορά σε δεσμεύσεις της Επιτροπής σχετικά με την ασφάλεια των εν λόγω ατόμων σε καταστάσεις έκτακτης ανάγκης και σε ζητήματα Πολιτικής Προστασίας, ειδικότερα στη χρηματοδότηση προγραμμάτων κατάρτισης για περιπτώσεις

καταστροφών, συμπεριλαμβανομένων έργων ετοιμότητας και ασκήσεων, στα οποία θα λαμβάνονται υπόψη οι ανάγκες ατόμων με αναπηρία, και στην ενίσχυση της ειδικής παρακολούθησης στο πλαίσιο δράσεων πρόληψης.

VI. rescEU [11]

Το rescEU δημιουργήθηκε από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή προκειμένου να αναβαθμιστεί ο μηχανισμός πολιτικής προστασίας της ΕΕ για την προστασία των πολιτών από καταστροφές και τη διαχείριση των αναδυόμενων κινδύνων. Το νέο ευρωπαϊκό αποθεματικό πόρων («αποθεματικό rescEU») περιλαμβάνει στόλο πυροσβεστικών αεροσκαφών και ελικοπτέρων, αεροπλάνα ιατρικής εκκένωσης και απόθεμα ιατρικών αντικειμένων και νοσοκομείων πεδίου, που μπορούν να ανταποκριθούν σε καταστάσεις έκτακτης ανάγκης στον τομέα της υγείας. Επίσης περιλαμβάνει κινητά καταφύγια για τους εκτοπισμένους.

Δεδομένου ότι οι καταστροφές έχουν πλήξει τα τελευταία χρόνια κάθε περιοχή της Ευρώπης, προκαλώντας εκατοντάδες θύματα και δισεκατομμύρια ζημιές στις υποδομές και το περιβάλλον, μέσω του αποθεματικού rescEU η ΕΕ στοχεύει να εξασφαλίζει ταχύτερη και πληρέστερη ανταπόκριση όταν τα κράτη- μέλη χρειάζονται ενίσχυση για την ισχυρή αντιμετώπιση της κρίσης παρέχοντας ένα επιπλέον επίπεδο προστασίας. Όταν δηλαδή η κλίμακα μιας κατάστασης έκτακτης ανάγκης υπερβαίνει τις δυνατότητες μιας χώρας να ανταποκριθεί μόνη της, μπορεί να ζητήσει βοήθεια μέσω του μηχανισμού πολιτικής προστασίας της ΕΕ.

VII. Παρατηρήσεις της Επιτροπής του Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών για το Άρθρο 11, στην Ευρωπαϊκή Ένωση [12]

Σύμφωνα με τις Τελικές Παρατηρήσεις³ της Επιτροπής για τα Δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρία (εφεξής Επιτροπή) του Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών (ΟΗΕ), σε συνέχεια της αρχικής έκθεσης που κατατέθηκε από την Ευρωπαϊκή Ένωση, η Επιτροπή ανησυχεί ότι ο αριθμός έκτακτης ανάγκης 112 δεν είναι πλήρως προσβάσιμος στην Ευρωπαϊκή Ένωση σε όλα τα άτομα από κάθε κατηγορία αναπηρίας και ότι οι πολιτικές προστασίας των κρατών-μελών της δεν συνάδουν με τα νέα συμπεράσματα του Συμβουλίου για διαχείριση καταστροφών χωρίς αποκλεισμούς λόγω αναπηρίας. Επιπλέον ανησυχεί για την έλλειψη συμπερίληψης των ατόμων με αναπηρία σε όλες τις πολιτικές και τις κατευθυντήριες γραμμές της Ευρωπαϊκής Ένωσης σχετικά με την ανθρωπιστική βοήθεια, για την έλλειψη μηχανισμών ανταλλαγής τεχνογνωσίας, σύμφωνων με τη Σύμβαση, μεταξύ των διαφόρων θεσμικών οργάνων της και μεταξύ των κρατών-μελών της.

Ως εκ τούτου, η Επιτροπή συνιστά στην Ευρωπαϊκή Ένωση να λάβει τα απαραίτητα μέτρα για να διασφαλιστεί ότι ο αριθμός έκτακτης ανάγκης 112 είναι πλήρως προσβάσιμος σε όλη την περιοχή της Ευρωπαϊκής Ένωσης για όλα τα άτομα από κάθε κατηγορία αναπηρίας και ότι

³ Όπως υιοθετήθηκαν κατά την 229^η συνεδρίαση της Επιτροπής τον Σεπτέμβριο του 2015.

όλες οι πολιτικές και τα προγράμματα μείωσης του κινδύνου καταστροφών είναι προσβάσιμα σε όλα τα άτομα με αναπηρία. Επίσης, η Επιτροπή συνιστά στην Ευρωπαϊκή Ένωση: **(α)** να εγκρίνει ένα σχέδιο εφαρμογής σύμφωνα με το Πλαίσιο Σεντάι, για τη Μείωση του Κινδύνου Καταστροφών 2015-2030, **(β)** να θέσει σε εφαρμογή μηχανισμό για τη δημιουργία ικανοτήτων και την κοινή χρήση αγαθών και πρακτικών μεταξύ των διαφόρων θεσμικών οργάνων της Ευρωπαϊκής Ένωσης και μεταξύ των κρατών-μελών της για την ανθρωπιστική βοήθεια, που θα είναι προσβάσιμος σε όλα τα άτομα με αναπηρία, **(γ)** να καθιερώσει πλαίσιο παρακολούθησης και λογοδοσίας για την εφαρμογή των πολιτικών και των προγραμμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, συμπεριλαμβανομένης της συλλογής δεδομένων ανά φύλο, κατηγορία αναπηρίας και ηλικία.

1.2 Εθνικό Πλαίσιο Προστασίας των Δικαιωμάτων των Ατόμων με Αναπηρία σε Καταστάσεις Κρίσης

I. Η Σύμβαση του Οργανισμού των Ηνωμένων Εθνών για τα Δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρίες [6]

Το 2012 η Ελλάδα κύρωσε τη Σύμβαση –και το προαιρετικό της πρωτόκολλο– με τον ν. 4074/2012⁴, ενώ το 2017 με τον ν. 4488/2017⁵ η Ελλάδα θέσπισε το πλαίσιο για την υλοποίησή της (Μέρος Δ΄ άρθρα 59-74). Η κύρωση της Σύμβασης δεσμεύει τη χώρα για την εφαρμογή της σε εθνικό, περιφερειακό και τοπικό επίπεδο καθώς και για τη μη θέσπιση νομοθεσίας που αντιβαίνει τον σκοπό αυτής, και δεικνύει διακρίσεις σε βάρος των ατόμων με αναπηρία. Έτσι, η κύρωση της Σύμβασης όχι μόνο δημιουργεί τις προαναφερθείσες δεσμεύσεις στην Ελλάδα ως προς την προστασία των δικαιωμάτων των ατόμων με αναπηρία συμπεριλαμβανομένων των προσφύγων με αναπηρία σε όλους τους τομείς της ζωής, αλλά υποχρεώνει τη χώρα στην εξέτασή της⁶ από την Επιτροπή του ΟΗΕ σχετικά με την υλοποίηση της Σύμβασης.

«Τα Συμβαλλόμενα Κράτη λαμβάνουν όλα τα απαιτούμενα μέτρα προκειμένου να διασφαλίζουν την προστασία και ασφάλεια των ατόμων με αναπηρίες σε καταστάσεις κινδύνου».

Άρθρο 11

Η Ελλάδα εξετάστηκε για πρώτη φορά τον Σεπτέμβριο του 2019, κατόπιν κατάθεσης επίσημης έκθεσης, και η Επιτροπή ενέκρινε τις Τελικές Παρατηρήσεις όπου σύμφωνα με το **άρθρο 11 Καταστάσεις κινδύνου και ανθρωπιστικών κρίσεων**: Η Επιτροπή εκφράζει την

⁴ ΦΕΚ Α΄ 88/11.04.2012.

⁵ ΦΕΚ Α΄ 137/13.09.2017.

⁶ Σύμφωνα με το άρθρο 35 της Σύμβασης τα Συμβαλλόμενα Κράτη υποβάλλουν εκθέσεις, τουλάχιστον κάθε τέσσερα έτη και, περαιτέρω, όποτε το ζητήσει η Επιτροπή.

ανησυχία της για την έλλειψη προτύπων που να διέπουν τη διοίκηση και τις υπηρεσίες προς τα άτομα με αναπηρία σε γενικές καταστάσεις κινδύνου και τη συμμόρφωση των σημερινών πρακτικών διαχείρισης κινδύνου με το Πλαίσιο Σεντάι για Μείωση του Κινδύνου Καταστροφών (Sendai Framework for Disaster Risk Reduction) 2015-2030.

Ως εκ τούτου, η Επιτροπή συνιστά στην Ελλάδα να αναπτύξει ολοκληρωμένη στρατηγική και πρωτόκολλα για γενικές καταστάσεις κινδύνου, σύμφωνα με το Πλαίσιο Σεντάι για Μείωση του Κινδύνου Καταστροφών 2015-2030. Συνιστά επίσης στο συμβαλλόμενο Κράτος να καταστούν οι εγκαταστάσεις υποδοχής προσβάσιμες και να παρέχονται οι απαραίτητες υγειονομικές υπηρεσίες, σύμφωνα με το γενικό σχόλιο αρ. 2 (2014) της Επιτροπής, σε στενή διαβούλευση και με την ενεργό εμπλοκή των ατόμων με αναπηρία, μέσω των αντιπροσωπευτικών τους οργανώσεων. [13]

II. Εθνικό Σχέδιο Δράσης για τα Δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρία [14]

Τον Σεπτέμβριο του 2020, για πρώτη φορά στην ιστορία του σύγχρονου ελληνικού κράτους, η κυβέρνηση έθεσε σε ηλεκτρονική διαβούλευση το Εθνικό Σχέδιο Δράσης για τα Δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρία, το οποίο αποτυπώνει με ενιαίο και συνεκτικό τρόπο όλα τα ζητήματα που αφορούν τα δικαιώματα των ατόμων με αναπηρία και το οποίο οριστικοποιήθηκε τον Δεκέμβριο του 2020⁷. Το Εθνικό Σχέδιο Δράσης έχει δεσμευτικό χαρακτήρα για τη χώρα. Ως προς το περιεχόμενο, οι στόχοι του Σχεδίου Δράσης έχουν ταξινομηθεί σε έξι (6) Πυλώνες:

Πυλώνας I: Το Κράτος στην υπηρεσία του Ατόμου με Αναπηρία

Πυλώνας II: Προστασία των Δικαιωμάτων των ατόμων με αναπηρία

Πυλώνας III: Προσβασιμότητα

Πυλώνας IV: Συμμετοχή σε κάθε έκφανση της ζωής

Πυλώνας V: Αφύπνιση της κοινωνίας και της Δημόσιας Διοίκησης

Πυλώνας VI: Συνέργειες και Ανάπτυξη

Πιο συγκεκριμένα, υπό τον Πυλώνα «II: Προστασία των Δικαιωμάτων των ατόμων με αναπηρία», έχει συμπεριληφθεί ο Στόχος 17 «Προστασία και Ασφάλεια σε καταστάσεις κινδύνου και έκτακτης ανάγκης»:

1. Βελτίωση της πρόσβασης των ατόμων με αναπηρία στις υπηρεσίες έκτακτης ανάγκης.

⁷ Το Εθνικό Σχέδιο Δράσης για τα Δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρία είναι αποτέλεσμα του πάγιου αιτήματος της Ε.Σ.Α.μεΑ. αλλά και του αναπηρικού κινήματος γενικά, από τα μέσα της δεκαετίας του 1990, αναφορικά με την ανάγκη εκπόνησης και εφαρμογής μιας εθνικής στρατηγικής δημόσιων πολιτικών για την προστασία και προώθηση των κατοχυρωμένων δικαιωμάτων των ατόμων με αναπηρία, χρόνιες παθήσεις και των οικογενειών τους. Τελικώς, στη Συνάντηση του Προέδρου της Ε.Σ.Α.μεΑ. με τον Πρωθυπουργό της Ελλάδας τον Αύγουστο 2019 έγινε αποδεκτό το αίτημα για την κατάρτιση του Εθνικού Σχεδίου Δράσης.

2. Επικαιροποίηση των Σχεδίων Έκτακτων Αναγκών, ώστε να ενσωματωθούν προβλέψεις και για άτομα με αναπηρία (εργαζόμενους ή επισκέπτες) σε περίπτωση φυσικών καταστροφών (σεισμοί, πυρκαγιές, πλημμύρες).
3. Έκδοση κατευθυντήριων οδηγιών για τον σχεδιασμό εκκένωσης σε καταστάσεις έκτακτης ανάγκης.
4. Εξασφάλιση της πρόσβασης στην πληροφόρηση και την προστασία των ατόμων με αναπηρία, σε περίπτωση σεισμού και συνοδών φαινομένων.
5. Εγγύηση στην αποκατάσταση και την προσωρινή στέγαση ατόμων με αναπηρία πληγέντων από φυσικές καταστροφές.

Κεφάλαιο 1: Ερωτήσεις ανατροφοδότησης-αυτοαξιολόγησης

1. Σύμφωνα με τη Σύμβαση, τα άτομα με αναπηρία πρέπει να αντιμετωπίζονται ως αντικείμενα φιλανθρωπίας ή ως υποκείμενα δικαιωμάτων;
2. Η Σύμβαση διασφαλίζει τα δικαιώματα των ατόμων με αναπηρία σε καταστάσεις κρίσης;

Κεφάλαιο 2. Τα άτομα με αναπηρία στις καταστάσεις κρίσης

Εισαγωγικές παρατηρήσεις

Στο συγκεκριμένο κεφάλαιο γίνεται αναφορά στα στάδια του κύκλου της καταστροφής και στα εμπόδια και τις ανάγκες που αντιμετωπίζουν σε γενικό επίπεδο τα άτομα με αναπηρία σε καταστάσεις κρίσης. Το κεφάλαιο ολοκληρώνεται με αναφορά στην ισότιμη πρόσβαση αλλά και τις διακρίσεις που βιώνουν τα άτομα κατά τη διάρκεια αυτών των καταστάσεων.

Σκοπός – αναμενόμενα αποτελέσματα

Η εξοικείωση με τα στάδια του κύκλου της καταστροφής, με σκοπό την καλύτερη κατανόηση των εμποδίων και των αναγκών που έχουν τα άτομα με αναπηρία, αλλά και των διακρίσεων που τυγχάνουν σε καταστάσεις κρίσης.

Έννοιες-κλειδιά

Ο κύκλος της καταστροφής | εμπόδια | ανάγκες και διακρίσεις για τα άτομα με αναπηρία

2.1 Ο κύκλος της καταστροφής

Σύμφωνα με τον Παγκόσμιο Οργανισμό Υγείας, για έναν πληθυσμό, ο κίνδυνος, δηλαδή η πιθανότητα επιβλαβών συνεπειών (θάνατος, τραυματισμός, απώλεια/φθορά περιουσίας, κ.λπ.) από την εκδήλωση πιθανών καταστροφών, είναι ανάλογος, αφενός του μεγέθους της απειλής (δηλ. της έντασης του φαινομένου) στην οποία εκτίθεται ο πληθυσμός και αφετέρου των τρωτών σημείων (π.χ., του βαθμού ευαλωτότητας) του πληθυσμού αυτού, αλλά αντιστρόφως ανάλογος του επιπέδου ετοιμότητάς του. Επομένως, ειδικά για τους πληθυσμούς με αυξημένα τρωτά σημεία (ευάλωτοι πληθυσμοί, όπως άτομα με αναπηρία ή/και χρόνιες παθήσεις), η βελτίωση της ετοιμότητας έκτακτης ανάγκης, δηλαδή της ικανότητας ανταπόκρισης, συνιστά κρίσιμο παράγοντα και απαιτεί εκ των προτέρων ευαισθητοποίηση, ενημέρωση, προγραμματισμό και εξειδίκευση.

Ο κύκλος της καταστροφής θα μπορούσε να χωριστεί σε τέσσερα (4) βασικά επίπεδα.

Στο επίπεδο της **πρόληψης**, στο οποίο περιλαμβάνεται το σύνολο των ενεργειών, πρωτοβουλιών, έργων, μέσων και μέτρων που στοχεύουν στην ελαχιστοποίηση των δυνητικών επιπτώσεων των καταστροφών και στη μόνιμη προστασία από αυτές, δηλαδή στη μείωση της διακινδύνευσης και των συνιστωσών της (επικινδυνότητα, έκθεση, τρωτότητα).

Στο επίπεδο της **ετοιμότητας**, στο οποίο περιλαμβάνεται το σύνολο των μέτρων και δράσεων, σε τοπικό, περιφερειακό και εθνικό επίπεδο που λαμβάνονται εκ των προτέρων και στοχεύουν στη διασφάλιση της αποτελεσματικής αντίδρασης στις επιπτώσεις των κινδύνων, στην ελαχιστοποίηση των απωλειών ζωής, στην ενίσχυση της ανθεκτικότητας και στη μείωση της τρωτότητας της κοινωνίας. Περιλαμβάνει: **(α)** την έκδοση έγκαιρων και αποτελεσματικών προειδοποιήσεων σε περίπτωση επαπειλούμενων καταστροφών και σεναρίων πιθανών κινδύνων, **(β)** την οργάνωση σχεδίων, προγραμμάτων ετοιμότητας, μέτρων αυτοπροστασίας και ευαισθητοποίησης των πολιτών, **(γ)** τις ασκήσεις ετοιμότητας (preparedness exercises) και **(δ)** την οργάνωση με τον απαραίτητο εξοπλισμό σε μέσα, πόρους και ανθρώπινο δυναμικό για τον περιορισμό των επιπτώσεων.

Στο επίπεδο της **αντιμετώπισης**, στο οποίο περιλαμβάνονται η παροχή βοήθειας προς τον πληθυσμό (επείγουσες σωστικές επιχειρήσεις) και η διαχείριση της έκτακτης ανάγκης (emergency management) που ανακύπτουν κατά τη διάρκεια ή αμέσως μετά την καταστροφή, με στόχο την προστασία ανθρώπινων ζωών, τη μείωση των συνεπειών στην υγεία του πληθυσμού, την αντιμετώπιση άμεσων αναγκών διαβίωσής του και την εν γένει διασφάλιση της παροχής αρωγής και υποστήριξης για τη μετρίαση των επιπτώσεων (relief/response management).

Στο επίπεδο της **αποκατάστασης**, στο οποίο περιλαμβάνονται η συντονισμένη εφαρμογή μέτρων και δράσεων για την άμεση ανακούφιση των πληγέντων, οι επείγουσες τεχνικές παρεμβάσεις για τον περιορισμό των επιπτώσεων των καταστροφών, η ενεργοποίηση του

κρατικού μηχανισμού καταγραφής ζημιών, ο συντονισμός των αρμόδιων Υπηρεσιών του κρατικού μηχανισμού καθώς και των Διευθύνσεων των αρμόδιων Υπουργείων, με στόχο την ταχεία επαναφορά βασικών υπηρεσιών και την επανόρθωση υποδομών για την αποκατάσταση της λειτουργικότητας της κοινωνίας. [4]

2.2 Εμπόδια και ανάγκες

Τα άτομα με αναπηρία ή/και χρόνιες παθήσεις είναι μια ετερογενής ομάδα με ποικίλες και διαφορετικές ανάγκες και χαρακτηριστικά που απαιτούν εξατομικευμένη προσέγγιση σε κάθε στάδιο του κύκλου της καταστροφής. Η κοινή εμπειρία αποκαλύπτει ότι μπορεί να εγκαταλειφθούν κατά το στάδιο της αντιμετώπισης ή ακόμα και να μη ληφθούν υπόψη οι ανάγκες τους και τα εμπόδια που αντιμετωπίζουν στο στάδιο της πρόληψης, της ετοιμότητας και της αποκατάστασης.

Σε γενικό επίπεδο, τα κυριότερα εμπόδια που αντιμετωπίζουν τα άτομα με αναπηρία σε καταστάσεις κρίσης είναι τα εξής [14]:

Φυσικά/εργονομικά εμπόδια: αναφέρονται σε αντικείμενα που ενσωματώνονται στο περιβάλλον (πόρτες, παράθυρα, ανελκυστήρες, έπιπλα και άλλοι εξοπλισμοί) και είναι τοποθετημένα με τέτοιο τρόπο που εμποδίζουν την κίνηση των ατόμων με αναπηρία ή την πρόσβασή τους σε αυτά.

Αρχιτεκτονικά εμπόδια: αναφέρονται στον σχεδιασμό (σχήμα, διαστάσεις κ.λπ.) των εσωτερικών και των εξωτερικών χώρων, την ποιότητα των υλικών, τη δυνατότητα διαφυγής σε περίπτωση έκτακτης ανάγκης.

Τεχνολογικά εμπόδια: αναφέρονται στην ευχρηστία εξοπλισμών και βοηθημάτων, όπως υπολογιστές και μέρη αυτών (πληκτρολόγιο, λογισμικό, κ.ά.) τηλέφωνα, τεχνολογικές εφαρμογές, αυτόματα μηχανήματα κ.λπ.

Εμπόδια πληροφόρησης και επικοινωνίας: αναφέρονται στον βαθμό δυσκολίας των ατόμων με αναπηρία να λάβουν πληροφόρηση ή να επικοινωνήσουν μέσω των συνήθων μέσων και συστημάτων (διά ζώσης, μέσω εντύπων σε προσβάσιμες μορφές, τηλεφώνων, διαδικτύου, σήμανσης κ.λπ.).

Εμπόδια συμπεριφοράς: αναφέρονται σε εσφαλμένες αντιλήψεις σχετικά με τις ικανότητες των ατόμων με αναπηρία και προέρχονται κυρίως από άτομα που είτε δεν γνωρίζουν την αναπηρία, είτε πώς να επικοινωνήσουν με άτομα με αναπηρία ή που διακατέχονται από στερεοτυπικές αντιλήψεις για την αναπηρία. Επίσης, μπορεί να σχετίζονται με προκαταλήψεις ή διακρίσεις, με αποτέλεσμα να αφήνουν τα άτομα με αναπηρία εκτός της διαβούλευσης για τη διαχείριση των έκτακτων αναγκών.

Εμπόδια πολιτικών και διαδικασιών: αναφέρονται σε ισχύοντες κανονισμούς, πρωτόκολλα, πρακτικές και πολιτικές που κάνουν διακρίσεις σε βάρος των ατόμων με αναπηρία ή παρουσιάζουν έλλειψη συγκεκριμένων μέτρων για την αντιμετώπιση των

ειδικών αναγκών των ατόμων με αναπηρία (π.χ. απουσία σχεδιασμού Ατομικού Σχεδίου Δράσης ατόμου με αναπηρία κατά τη στιγμή της κρίσης, αδυναμία εντοπισμού τους εξαιτίας της μη ύπαρξης μητρώου των πολιτών με αναπηρία με στοιχεία επικοινωνίας κ.λπ.).

Οικονομικά εμπόδια: αναφέρονται σε έλλειψη πόρων που δεν επιτρέπουν την αντικατάσταση βασικών βοηθημάτων ή υποστηρικτικών συσκευών.

Η συμπεριληπτική διαχείριση μιας κατάστασης κρίσης θα πρέπει να λαμβάνει υπόψη τις παρακάτω βασικές ανάγκες ανά κατηγορία αναπηρίας:

Άτομα με κινητική αναπηρία: κάλυψη αναγκών φυσικής προσβασιμότητας, όπως προσβάσιμα καταλύματα προσωρινής φιλοξενίας, προσβάσιμες τουαλέτες, προσβάσιμα νοσοκομεία πεδίου, προσβάσιμοι χώροι καταφυγής, διανομής τροφίμων και άλλων ειδών. Επίσης, προσβάσιμοι χώροι εκπαίδευσης, μέριμνα για την προστασία ή/και αντικατάσταση του τεχνικού εξοπλισμού (π.χ. προσθετικά μέλη, αναπηρικό αμαξίδιο κ.ά.), προσβάσιμα μεταφορικά μέσα.

Άτομα με οπτική αναπηρία: συστήματα προειδοποίησης χωρίς αποκλεισμούς (π.χ. προειδοποιητικά/ενημερωτικά φωνητικά μηνύματα, οδηγίες προστασίας σε γραφή braille, κ.λπ.), μέριμνα για την ταυτόχρονη διάσωση του σκύλου-οδηγού ή/και την προστασία ή/και αντικατάσταση του βοηθητικού εξοπλισμού.

Άτομα με κώφωση: συστήματα προειδοποίησης χωρίς αποκλεισμούς (π.χ. διαβίβαση πληροφοριών μέσω νοηματικής γλώσσας ή ενημερωτικών πινακίδων, sms κ.ά.), μέριμνα για την προστασία ή/και αντικατάσταση του υποστηρικτικού εξοπλισμού κ.λπ.

Άτομα με χρόνια πάθηση: αναλόγως της χρόνιας πάθησης θα πρέπει να λαμβάνονται όλα τα απαραίτητα μέτρα για την παροχή της φαρμακευτικής αγωγής ή τυχόν απαραίτητου υποστηρικτικού εξοπλισμού κ.λπ.

2.3 Ισότιμη πρόσβαση & διακρίσεις

Σε μία κατάσταση κρίσης τα άτομα με αναπηρία έχουν τα ίδια δικαιώματα με τους υπόλοιπους πολίτες. Εντούτοις, αντιμετωπίζουν πολλά επιπλέον εμπόδια και έρχονται αντιμέτωπα με επισφαλείς συνθήκες. Η συμπερίληψη της αναπηρίας σε όλα τα στάδια διαχείρισης μιας κρίσης, καθιστώντας τα θέματα αναπηρίας και τα άτομα με αναπηρία ορατά στα εθνικά και διεθνή σχέδια δράσης και πολιτικές, είναι απαραίτητη για τη διασφάλιση της ισότητας και των ανθρωπίνων δικαιωμάτων για όλους.

Η ολοκληρωμένη ανταπόκριση στις καταστάσεις κρίσης για τα άτομα με αναπηρία κρίνεται ύψιστης σημασίας για τη διασφάλιση της ασφαλούς διαφυγής τους, της πρόσβασης στην πληροφορία και την ενημέρωση, της πρόσβασης σε υπηρεσίες και αγαθά, της παροχής ιατροφαρμακευτικής περίθαλψης και υποστηρικτικών μέσων, αλλά και της προστασίας τους από τον αυξημένο κίνδυνο έκθεσης στη βία, την εκμετάλλευση και την κακοποίηση [15].

Η κοινή εμπειρία αποκαλύπτει ότι τα άτομα με αναπηρία είναι πιο πιθανό να μείνουν πίσω ή να εγκαταλειφθούν κατά τη διάρκεια της εκκένωσης σε καταστάσεις κρίσης λόγω έλλειψης προετοιμασίας και προγραμματισμού, καθώς και λόγω απρόσιτων εγκαταστάσεων, υπηρεσιών και συστημάτων μεταφοράς αλλά και αδυναμίας εντοπισμού τους. Η διακοπή των φυσικών, κοινωνικών, οικονομικών και περιβαλλοντικών δικτύων και συστημάτων υποστήριξης επηρεάζει τα άτομα με αναπηρία πολύ περισσότερο από τον γενικό πληθυσμό, ενώ δεν αποκλείεται η πιθανότητα διάκρισης με βάση την αναπηρία όταν οι πόροι είναι μηδαμινοί.

Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί η κατάσταση κρίσης που δημιούργησε η πανδημία COVID-19 φέρνοντας στο προσκήνιο τις έντονες ανισότητες και τις κοινωνικές διακρίσεις που βιώνουν τα άτομα με αναπηρία καθώς και τις αδυναμίες των συστημάτων να τα υποστηρίξουν αποτελεσματικά. Σύμφωνα με παγκόσμια έρευνα για τα Δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρία κατά τη Διάρκεια της Πανδημίας, με τη συμμετοχή πάνω από 50% των ευρωπαϊκών κρατών, οι συμμετέχοντες δήλωσαν ότι βιώνουν άμεσες διακρίσεις στην πρόσβασή τους στην εξειδικευμένη, επείγουσα και μη υγειονομική περίθαλψη. Στην πλειοψηφία τους δήλωσαν ότι είτε τους αρνήθηκαν είτε στερήθηκαν ολοκληρωμένης υγειονομικής περίθαλψης για τη νόσο COVID-19. Από τα ποιοτικά δεδομένα προέκυψε ότι άτομα με νοητική αναπηρία αποκλείστηκαν από τη δοκιμασία COVID-19 κατόπιν ιατρικής οδηγίας, παρόλο που παρουσίαζαν τη συμπτωματολογία της νόσου, άτομα που ζούσαν σε κλειστές δομές φροντίδας δεν έλαβαν επαρκή θεραπεία για τη νόσο, ενώ κατευθυντήριες οδηγίες διαλογής και καρδιοαναπνευστικής αναζωογόνησης ασθενών παρουσίαζαν διακρίσεις σε βάρος των ατόμων με αναπηρία. Επιπρόσθετα, το 50% των συμμετεχόντων δεν είχε καμία πρόσβαση σε θεραπείες που αφορούσαν τη φύση της αναπηρίας τους, το 43% δεν είχε πρόσβαση σε θεραπείες αποκατάστασης, ενώ το 30% δεν είχε πρόσβαση στα φάρμακα [16].

Κεφάλαιο 2: Ερωτήσεις ανατροφοδότησης-αυτοαξιολόγησης

1. Σύμφωνα με τη Σύμβαση, τα άτομα με αναπηρία πρέπει να αντιμετωπίζονται ως αντικείμενα φιλανθρωπίας ή ως υποκείμενα δικαιωμάτων;
2. Η Σύμβαση διασφαλίζει τα δικαιώματα των ατόμων με αναπηρία σε καταστάσεις κρίσης;

Κεφάλαιο 3. Άσκηση Πολιτικής σε Εθνικό, Περιφερειακό και Τοπικό Επίπεδο

Εισαγωγικές παρατηρήσεις

Στο συγκεκριμένο κεφάλαιο γίνεται αναφορά στο ρόλο του κράτους, της Περιφέρειας και του Δήμου στην Πολιτική Προστασία και την εκτενή αναφορά στο ρόλο των αντιπροσωπευτικών οργανώσεων των ατόμων με αναπηρία, χρόνιες παθήσεις και των οικογενειών τους.

Σκοπός – αναμενόμενα αποτελέσματα

Η εξοικείωση των στελεχών με την κείμενη νομοθεσία για την Πολιτική Προστασία με σκοπό την άσκηση πολιτικής σε εθνικό, περιφερειακό και τοπικό επίπεδο.

Έννοιες-κλειδιά

Πολιτική Προστασία | χρηματοδοτικό εργαλείο ΕΣΠΑ 2021-2027 | αντιπροσωπευτικές οργανώσεις

3.1 Ο ρόλος του κράτους στην Πολιτική Προστασία [16]

Σύμφωνα με το άρθρο 12 του ν. 4662/2020, το Συντονιστικό Όργανο Πολιτικής Προστασίας (Σ.Ο.Π.Π.) είναι το ανώτατο επιχειρησιακά όργανο, το οποίο συγκροτείται και λειτουργεί με απόφαση του Γενικού Γραμματέα Πολιτικής Προστασίας. Ως αποστολή έχει:

- α. Τον συντονισμό των δράσεων για την κατάρτιση, επιστημονική τεκμηρίωση και εφαρμογή του σχεδιασμού πολιτικής προστασίας σε εθνικό επίπεδο.
- β. Τη λήψη μέτρων εκτίμησης και πρόβλεψης των επικινδυνοτήτων, τρωτότητας και απειλών για τη βέλτιστη αντιμετώπιση καταστάσεων έκτακτων αναγκών και τη μείωση των αρνητικών συνεπειών επικείμενων καταστροφών.
- γ. Την ενημέρωση των πολιτών για τα ζητήματα αυτά, τον συντονισμό των δράσεων και μέτρων αποκατάστασης και τον έλεγχο εφαρμογής τους.
- δ. Τη συνεργασία με φορείς και υπηρεσίες του Δημοσίου για ζητήματα αρμοδιότητάς του. [4]

3.2 Ο θεσμοθετημένος ρόλος των Περιφερειών στην Πολιτική Προστασία [4]

Για τους σκοπούς της εκπλήρωσης της επιχειρησιακής αποστολής του Σ.Ο.Π.Π., συστήνονται Περιφερειακά Επιχειρησιακά Συντονιστικά Όργανα Πολιτικής Προστασίας

(Π.Ε.Σ.Ο.Π.Π.), τα οποία λειτουργούν σε συνεχή και αδιάλειπτη βάση και συγκροτούνται σε επίπεδο Περιφέρειας ή Περιφερειακής Ενότητας, με απόφαση του Περιφερειάρχη (άρθρο 13, ν. 4662/2020). Τα Π.Ε.Σ.Ο.Π.Π. έχουν τις κάτωθι αρμοδιότητες:

- α. Κατευθύνουν, σε περιφερειακό επίπεδο, το έργο των Τοπικών Επιχειρησιακών Συντονιστικών Οργάνων Πολιτικής Προστασίας (Τ.Ε.Σ.Ο.Π.Π.) για την αντιμετώπιση των καταστάσεων έκτακτης ανάγκης όλου του κύκλου διαχείρισης καταστροφών.
- β. Συντονίζουν τον κατά λόγο αρμοδιότητας επιχειρησιακό σχεδιασμό των Περιφερειακών Π.Δ.Ε.Α., παρακολουθώντας τις φάσεις υλοποίησής τους.
- γ. Σχεδιάζουν, οργανώνουν και υλοποιούν δράσεις ενημέρωσης και ειδοποίησης πολιτών.
- δ. Συνάπτουν με άλλα περιφερειακά όργανα μνημόνια συνεργασίας για αμοιβαία συνδρομή σε ζητήματα ανθρώπινου δυναμικού, υλικών και μέσων πολιτικής προστασίας.

3.3 Ο θεσμοθετημένος ρόλος των Δήμων στην Πολιτική Προστασία [4]

Σε κάθε Δήμο της Ελληνικής Επικράτειας συστήνονται Τοπικά Επιχειρησιακά Συντονιστικά Όργανα Πολιτικής Προστασίας (Τ.Ε.Σ.Ο.Π.Π.), τα οποία συμβάλλουν στην εκπλήρωση των σκοπών της επιχειρησιακής αποστολής των Περιφερειακών Επιχειρησιακών Συντονιστικών Οργάνων Πολιτικής Προστασίας. Τα Τ.Ε.Σ.Ο.Π.Π. ενεργοποιούνται σε όλες τις φάσεις του κύκλου καταστροφής, συγκροτούνται με απόφαση του Δημάρχου (άρθρο 15, ν. 4662/2020) και έχουν τις κάτωθι αρμοδιότητες:

- α. Κατευθύνουν, σε τοπικό επίπεδο, το έργο της πολιτικής προστασίας για καταστάσεις έκτακτης ανάγκης όλου του κύκλου διαχείρισης καταστροφών.
- β. Σχεδιάζουν, οργανώνουν και υλοποιούν δράσεις ενημέρωσης και ειδοποίησης πολιτών.
- γ. Συνάπτουν με άλλα τοπικά όργανα μνημόνια συνεργασίας για αμοιβαία συνδρομή σε ανθρώπινο δυναμικό, υλικά και μέσα πολιτικής προστασίας.

3.4 Το Χρηματοδοτικό Μέσο για την Πολιτική Προστασία για την περίοδο 2021-2027⁸ [17]

Σε συνέχεια της επίσημης υποβολής και έγκρισης του «Εταιρικού Συμφώνου Περιφερειακής Ανάπτυξης (ΕΣΠΑ) 2021-2027» από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή στις 29.07.2021 συνολικού π/υ 26,2 δις ευρώ, ολοκληρώθηκε η επίσημη υποβολή του συνόλου των νέων Τομεακών

⁸ Όπως και στα προηγούμενα ΕΣΠΑ, έτσι και στο ΕΣΠΑ 2021-2027 η ΕΣΑμεΑ συμμετείχε σε όλες τις φάσεις διαβούλευσης και προετοιμασίας του συνόλου των Τομεακών και Περιφερειακών προγραμμάτων. Επιπροσθέτως, συμμετείχε στη διαβούλευση για την εκπόνηση του σχεδίου του Τομεακού Προγράμματος «Πολιτική Προστασία 2021-2027» για τη συμπερίληψη σε αυτό των ειδικών θεμάτων που άπτονται των δικαιωμάτων των ατόμων με αναπηρία. Τέλος, με δικαίωμα ψήφου συμμετέχει στην Επιτροπή Παρακολούθησης του προγράμματος.

Προγραμμάτων του ΕΣΠΑ 2021-2027. Ένα από αυτά για πρώτη φορά στην ιστορία του Συμφώνου είναι το τομεακό πρόγραμμα «Πολιτική Προστασία» συνολικού προϋπολογισμού 713,76 εκατ. ευρώ.

Κύρια στρατηγική του Προγράμματος είναι η δημιουργία ενός σύγχρονου και αποτελεσματικού μηχανισμού Πολιτικής προστασίας που εστιάζει στην πρόληψη και την ετοιμότητα ανταπόκρισης και επέμβασης, με στόχο την προστασία της ζωής, της υγείας και της περιουσίας των πολιτών, του περιβάλλοντος, της πολιτιστικής κληρονομιάς, των υποδομών, των πλουτοπαραγωγικών πηγών, των υπηρεσιών ζωτικής σημασίας, των υλικών και άυλων αγαθών από φυσικές και τεχνολογικές καταστροφές και λοιπές απειλές συναφούς προέλευσης, που προκαλούν ή ενδέχεται να προκαλέσουν καταστάσεις έκτακτης ανάγκης.

Ενδεικτικά οι προτεραιότητες του προγράμματος αφορούν:

1. Ανάπτυξη Εφαρμογών και Συστημάτων Διάγνωσης αντιμετώπισης φυσικών και ανθρωπογενών κινδύνων με την αξιοποίηση ΤΠΕ.
2. Αναβάθμιση εξοπλισμού για την πρόληψη και διαχείριση των κινδύνων που συνδέονται με ακραία καιρικά φαινόμενα.
3. Αναβάθμιση υγειονομικού εξοπλισμού των δομών και των υπηρεσιών Πολιτικής Προστασίας, για την προστασία της ανθρώπινης ζωής και της δημόσιας υγείας.
4. Αναβάθμιση δεξιοτήτων του Ανθρώπινου Δυναμικού της Πολιτικής Προστασίας.

Το εν λόγω χρηματοδοτικό μέσο μπορεί να αποτελέσει εργαλείο άσκησης πολιτικής από τις αντιπροσωπευτικές οργανώσεις των ατόμων με αναπηρία, των ατόμων με χρόνιες παθήσεις και των οικογενειών τους σε εθνικό, περιφερειακό και τοπικό επίπεδο, για τη δημιουργία συμπεριληπτικής Πολιτικής Προστασίας

3.5 Ο ρόλος των Αντιπροσωπευτικών Οργανώσεων

«Κατά την ανάπτυξη και εφαρμογή της νομοθεσίας και των πολιτικών και σε άλλες διαδικασίες λήψης αποφάσεων που αφορούν ζητήματα σχετικά με τα άτομα με αναπηρίες, τα Συμβαλλόμενα Κράτη θα συμβουλευούνται συνεχώς και θα εμπλέκουν ενεργά τα άτομα με αναπηρίες, συμπεριλαμβανομένων και των παιδιών με αναπηρίες, μέσω των αντιπροσωπευτικών οργανώσεών τους».

Άρθρο 4, παρ. 3 της Σύμβασης

Σύμφωνα με το προαναφερθέν άρθρο 4 της Σύμβασης, οι αντιπροσωπευτικές οργανώσεις των ατόμων με αναπηρία, των ατόμων με χρόνιες παθήσεις και των οικογενειών τους χρειάζεται να είναι στην πρώτη γραμμή όταν σχεδιάζονται πολιτικές, λαμβάνονται αποφάσεις και μέτρα και υλοποιούνται προγράμματα και δράσεις σε εθνικό, περιφερειακό και τοπικό επίπεδο. Η ουσιαστική και θεσμική συμμετοχή εκπροσώπων των οργανώσεων του αναπηρικού κινήματος στις διαδικασίες διαβούλευσης, λήψης αποφάσεων, αξιολόγησης πρακτικών κ.λπ. αποτελεί τον κεντρικό πυλώνα της δικαιωματικής προσέγγισης της αναπηρίας και βασική αρχή της συμπεριληπτικής διακυβέρνησης. Συνεπώς, για να επιτευχθούν συμπεριληπτικά αποτελέσματα απαιτούνται συμπεριληπτικές διαδικασίες καθώς και γνώση των χαρακτηριστικών και των αναγκών όλων των κατηγοριών των ατόμων με αναπηρία και χρόνιες παθήσεις.

Επιπροσθέτως, αξίζει να σημειωθεί ότι σύμφωνα με το άρθρο 73 παρ. 4 του ν. 4488/2017 (ΦΕΚ 137 Α΄) – Μέρος Δ΄, που περιλαμβάνει κατευθυντήριες διατάξεις για την υλοποίηση της Σύμβασης, το κράτος υποχρεούται να διαβουλευτεί με αναγνωρισμένες αντιπροσωπευτικές οργανώσεις του αναπηρικού κινήματος για την προστασία των ατόμων με αναπηρία, χρόνιες παθήσεις και των οικογενειών τους σε θέματα που αφορούν όλες τις εκφάνσεις της ζωής τους.

Συνεπώς, τα στελέχη του αναπηρικού κινήματος σε εθνικό, περιφερειακό και τοπικό επίπεδο:

- Συμμετέχουν ενεργά στα κέντρα λήψης αποφάσεων για τα ζητήματα πολιτικής προστασίας.
- Ασκούν πίεση για τη δημιουργία συμπεριληπτικών προγραμμάτων πολιτικής προστασίας.
- Εξασφαλίζουν ότι η χρηματοδότηση από το νέο χρηματοδοτικό μέσο «Πολιτική Προστασία» – ΕΣΠΑ 2021-2027 καλύπτει και τις ανάγκες των ατόμων με αναπηρία/χρόνιες παθήσεις.
- Διεκδικούν ενεργητικό ρόλο στο σχεδιασμό και τον έλεγχο σχεδίων διαφυγής και πρωτοκόλλων Πολιτικής Προστασίας.
- Ασκούν πιέσεις και αναλαμβάνουν ενεργητικό ρόλο για την εξασφάλιση της προσβασιμότητας των υποδομών, των μέσων, των υπηρεσιών, της επικοινωνίας/πληροφόρησης. Η προσβασιμότητα είναι το «κλειδί» για την ισότιμη συμμετοχή των ατόμων με αναπηρία ή/και χρόνιες παθήσεις σε όλους τους τομείς και τις δραστηριότητες της ζωής, συμπεριλαμβανομένης της Πολιτικής Προστασίας.
- Διεκδικούν τη δημιουργία και τη συνεχή επικαιροποίηση μητρώου πολιτών με αναπηρία ή/και χρόνιες παθήσεις σε επίπεδο δήμου. Με αυτό τον τρόπο τα άτομα παραμένουν «ορατά» μέσω της επίσημης καταγραφής τους ως άτομα με αναπηρία ή/και χρόνιες παθήσεις διασφαλίζοντας την ενημέρωσή τους σε προσβάσιμες μορφές και την αναζητήσή τους για ασφαλή και έγκαιρη διάσωση σε έκτακτες περιπτώσεις.

- ▶ Διεκδικούν τον ορισμό προσώπου αναφοράς σε όλες τις δημόσιες υπηρεσίες το οποίο θα είναι υπεύθυνο για την ασφαλή μετακίνηση των ατόμων με αναπηρία σε περίπτωση εκκένωσης του χώρου.
- ▶ Συνεργάζονται με τις αρμόδιες Αρχές για την προετοιμασία του ατομικού σχεδίου δράσης. Η ανάπτυξη εργαλείων για την εκπαίδευση των ατόμων με αναπηρία ή/και χρόνιες παθήσεις στη σύνταξη «Ατομικού Σχεδίου Εκκένωσης Έκτακτης Ανάγκης» αυστηρά προσαρμοσμένου στις ανάγκες του κάθε ατόμου με αναπηρία ή/και χρόνια πάθηση αποτελεί αναφαίρετο δικαίωμα κάθε ατόμου.
- ▶ Διεκδικούν πόρους για την εκπαίδευση του προσωπικού των υπηρεσιών του δημόσιου και ευρύτερου δημόσιου τομέα αλλά και του ιδιωτικού, αναφορικά με τις ανάγκες των ατόμων με αναπηρία σε καταστάσεις κρίσεις.
- ▶ Προωθούν και υλοποιούν δράσεις για την ενημέρωση και την ευαισθητοποίηση του κοινού.
- ▶ Ενισχύουν τη συλλογική έκφραση και διασφαλίζουν την κεφαλαιώδη αρχή «Τίποτα χωρίς εμάς».

Κεφάλαιο 3: Ερωτήσεις ανατροφοδότησης-αυτοαξιολόγησης

1. Ποιο άρθρο της Σύμβασης εξασφαλίζει τη συμμετοχή των αντιπροσωπευτικών οργανώσεων των ατόμων με αναπηρία, χρόνιες παθήσεις και των οικογενειών τους σε όλες τις θεσμικές και υπηρεσιακές διαδικασίες σχεδιασμού πολιτικής προστασίας;
2. Μπορούν τα στελέχη του αναπηρικού κινήματος να διαδραματίσουν σημαντικό ρόλο στην προστασία των δικαιωμάτων των ατόμων που εκπροσωπούν αναφορικά με την Πολιτική Προστασία; Αν ναι, με ποιον τρόπο;

Παράρτημα: Απαντήσεις ερωτήσεων ανατροφodότησης-αυτοαξιολόγησης

Κεφάλαιο 1: Ερωτήσεις ανατροφodότησης-αυτοαξιολόγησης

1) Σύμφωνα με τη Σύμβαση, τα άτομα με αναπηρία πρέπει να αντιμετωπίζονται ως αντικείμενα φιλανθρωπίας ή ως υποκείμενα δικαιωμάτων;

Η Σύμβαση σηματοδοτεί τη μετάβαση από το ιατρικό στο κοινωνικό μοντέλο και τελικώς στην καθολική αποδοχή της δικαιωματικής προσέγγισης της αναπηρίας. Σύμφωνα με την αυτήν, τα άτομα με αναπηρία αντιμετωπίζονται ως υποκείμενα δικαιωμάτων που είναι σε θέση να τα διεκδικούν και να τα ασκούν, και όχι ως αντικείμενα οίκτου και φιλανθρωπίας που ίσχυε στο ιατρικό μοντέλο της αναπηρίας.

2) Η Σύμβαση διασφαλίζει τα δικαιώματα των ατόμων με αναπηρία σε καταστάσεις κρίσης;

Μέσω της Σύμβασης διασφαλίζονται καθολικά τα δικαιώματα των ατόμων με αναπηρία σε όλους τους τομείς της ζωής. Ταυτόχρονα όμως η Σύμβαση διαθέτει ένα σημείο-κλειδί, το άρθρο 11, διαμέσου του οποίου διασφαλίζονται η προστασία και η ασφάλεια των ατόμων με αναπηρία σε καταστάσεις κινδύνου.

Κεφάλαιο 2: Ερωτήσεις ανατροφodότησης-αυτοαξιολόγησης

1) Σε μία έκτακτη κατάσταση τα άτομα με αναπηρία επηρεάζονται στον ίδιο βαθμό που επηρεάζονται τα άτομα χωρίς αναπηρία;

Σύμφωνα με τον Παγκόσμιο Οργανισμό Υγείας, για έναν πληθυσμό, ο κίνδυνος, δηλαδή η πιθανότητα επιβλαβών συνεπειών (θάνατος, τραυματισμός, απώλεια/φθορά περιουσίας, κ.λπ.), από την εκδήλωση πιθανών καταστροφών είναι ανάλογος του μεγέθους της απειλής (δηλ. της έντασης του φαινομένου) στην οποία εκτίθεται ο πληθυσμός και των τρωτών σημείων (π.χ., του βαθμού ευαλωτότητας) του πληθυσμού αυτού, αλλά αντιστρόφως ανάλογος του επιπέδου ετοιμότητάς του. Επομένως, ειδικά για τους πληθυσμούς με αυξημένα τρωτά σημεία (ευάλωτοι πληθυσμοί, όπως άτομα με αναπηρία ή/και χρόνιες παθήσεις), η βελτίωση της ετοιμότητας έκτακτης ανάγκης, δηλαδή της ικανότητας ανταπόκρισης, συνιστά κρίσιμο παράγοντα και απαιτεί εκ των προτέρων ευαισθητοποίηση, ενημέρωση, προγραμματισμό και εξειδίκευση.

2) Είναι απαραίτητη η συμπερίληψη της αναπηρίας σε όλα τα στάδια του κύκλου της κρίσης;

Η συμπερίληψη της αναπηρίας σε όλα τα στάδια διαχείρισης μιας κρίσης, καθιστώντας τα θέματα αναπηρίας και τα άτομα με αναπηρία ορατά στα εθνικά και διεθνή σχέδια δράσης και πολιτικές, είναι απαραίτητη για τη διασφάλιση της ισότητας και των ανθρωπίνων δικαιωμάτων για όλους.

Κεφάλαιο 3: Ερωτήσεις ανατροφοδότησης-αυτοαξιολόγησης

1) Ποιο άρθρο της Σύμβασης εξασφαλίζει τη συμμετοχή των αντιπροσωπευτικών οργανώσεων των ατόμων με αναπηρία, χρόνιες παθήσεις και των οικογενειών τους σε όλες τις θεσμικές και υπηρεσιακές διαδικασίες σχεδιασμού πολιτικής προστασίας;

Το άρθρο 4 της Σύμβασης, παράγραφος 3 που αναφέρει: «Κατά την ανάπτυξη και εφαρμογή της νομοθεσίας και των πολιτικών και σε άλλες διαδικασίες λήψης αποφάσεων που αφορούν ζητήματα σχετικά με τα άτομα με αναπηρίες, τα Συμβαλλόμενα Κράτη θα συμβουλευούνται συνεχώς και θα εμπλέκουν ενεργά τα άτομα με αναπηρίες, συμπεριλαμβανομένων και των παιδιών με αναπηρίες, μέσω των αντιπροσωπευτικών οργανώσεών τους».

2) Μπορούν τα στελέχη του αναπηρικού κινήματος να διαδραματίσουν σημαντικό ρόλο στην προστασία των δικαιωμάτων των ατόμων που εκπροσωπούν αναφορικά με την πολιτική προστασία; Αν ναι, με ποιον τρόπο;

Ναι, τα στελέχη του αναπηρικού κινήματος σε εθνικό, περιφερειακό και τοπικό επίπεδο:

1. Συμμετέχουν ενεργά στα κέντρα λήψης αποφάσεων για τα ζητήματα Πολιτικής Προστασίας.
2. Ασκούν πίεση για τη δημιουργία συμπεριληπτικών προγραμμάτων Πολιτικής Προστασίας.
3. Έχουν ενεργητικό ρόλο στο σχεδιασμό και τον έλεγχο σχεδίων διαφυγής και πρωτοκόλλων Πολιτικής Προστασίας.
4. Ενισχύουν τη συλλογική έκφραση και διασφαλίζουν την κεφαλαιώδη αρχή «Τίποτα χωρίς εμάς».

Συνέχεια στην ενότητα 3.5.

Βιβλιογραφικές αναφορές

1. Σύμβαση Ηνωμένων Εθνών για τα Δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρίες, Άρθρο 1 [Internet]. Νέα Υόρκη: Ηνωμένα Έθνη, 2006. Διαθέσιμο στο: <https://www.esamea.gr/legal-framework/symbasn-ohe>.
2. Σύμβαση Ηνωμένων Εθνών για τα Δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρίες, Σημείο (ε) του Προοιμίου της Σύμβασης [Internet]. Νέα Υόρκη: Ηνωμένα Έθνη, 2006. Διαθέσιμο στο: <https://www.esamea.gr/legal-framework/symbasn-ohe>.
3. Εθνική Συνομοσπονδία Ατόμων με Αναπηρία. Οδηγός εξυπηρέτησης –συναλλαγής των κέντρων κοινότητας με άτομα με αναπηρία και χρόνιες παθήσεις [Internet]. 2021 [cited 2022 Jul 28]. p.p. 4–6. Διαθέσιμο στο: <http://139.144.147.121/publications/books-studies/5907-odigos-eksypiretisis-synallagis-twn-kentrwn-koinotitas-me-atoma-me-anapiria-kai-xronies-pathiseis>
4. Εθνικός Μηχανισμός Διαχείρισης Κρίσεων και Αντιμετώπισης Κινδύνων, αναδιάρθρωση της Γενικής Γραμματείας Πολιτικής Προστασίας, αναβάθμιση συστήματος εθελοντισμού Πολιτικής Προστασίας, αναδιοργάνωση του Πυροσβεστικού και άλλες διατάξεις. [Internet]. v. 4662. Διαθέσιμο στο: https://www.et.gr/api/DownloadFeksApi/?fek_pdf=20200100027
5. Disability-Inclusive Language Guidelines [Internet]. 2019 [cited 2022 Aug 1]. Διαθέσιμο στο: <https://www.ungeneva.org/sites/default/files/2021-01/Disability-Inclusive-Language-Guidelines.pdf>
6. Σύμβαση Ηνωμένων Εθνών για τα Δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρίες [Internet]. Νέα Υόρκη: Ηνωμένα Έθνη: 2006. Διαθέσιμο στο: <https://www.esamea.gr/about-us/welcome-note/86-legal-framework/symbasi/547-symbasi-oie-gia-ta-dikaiomata-ton-atomon-me-anapiria>
7. Διεθνής Στρατηγική για τη Μείωση των Καταστροφών [Internet]. [cited 2023 Aug 20]. Διαθέσιμο στο: <https://civilprotection.gov.gr/diethnis-synergasia/diethneis-organismoi>
8. Χάρτης Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης [Internet]. C 364 Ευρωπαϊκή Ένωση: Επίσημη Εφημερίδα των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων: 2000. Διαθέσιμο στο: <https://www.amea.gov.gr/accessibility/useful-content>
9. Στόχοι Βιώσιμης Ανάπτυξης – Ατζέντα 2030 [Internet]. Ηνωμένα Έθνη: 2015. Διαθέσιμο στο: <https://unric.org/el/17-στοχοι-βιωσιμησ-αναπτυξησ/>
10. Ένωση Ισότητας – Ευρωπαϊκή Στρατηγική για τα δικαιώματα των ατόμων με αναπηρία 2021 - 2030 [Internet]. Βρυξέλλες: Ευρωπαϊκή Επιτροπή: 2021. Διαθέσιμο στο: <https://www.amea.gov.gr/accessibility/useful-content>
11. Ευρωπαϊκές επιχειρήσεις Πολιτικής Προστασίας και ανθρωπιστικής βοήθειας [Internet]. [cited 2022 Aug 26]. Διαθέσιμο στο: https://civil-protection-humanitarian-aid.ec.europa.eu/what/civil-protection/resceu_el?etrans=el
12. Concluding observations on the initial report of the European Union, Article 11 [Internet]. 2015 Sep [cited 2020 Aug 1]. Διαθέσιμο στο: https://tbinternet.ohchr.org/_layouts/15/treatybodyexternal/TBSearch.aspx?Lang=en&TreatyID=4&CountryID=218

13. Τελικές παρατηρήσεις στην αρχική έκθεση της Ελλάδας, Άρθρο 11 [Internet]. 2019 Sep [cited 2022 Aug 1]. Διαθέσιμο στο: <https://www.esamea.gr/publications/others/4657-telikes-paratiriseis-kai-systaseis-tis-epitropis-ton-ie-gia-ta-dikaiomata-ton-atomon-me-anapiries-gia-tin-ellada>
14. Παρατηρητήριο Θεμάτων Αναπηρίας. Οδηγός Εργοδοτών για την Απασχόληση των Ατόμων με Αναπηρία [Internet]. 2020 [cited 2022 Aug 20]. 7–8 p. Διαθέσιμο στο: <https://www.paratiritirioanapirias.gr/el/results/publications/53/odhgos-ergodotwn-gia-thn-apasxolhsh-twn-atomwn-me-anaphria>
15. WHO. Guidance Note on Disability and Emergency Risk Management for Health [Internet]. WHO Library Cataloguing in Publication Data. 2013. 58 p. Διαθέσιμο στο: https://apps.who.int/iris/bitstream/handle/10665/90369/9789241506243_eng.pdf;jsessionid=8981E80708B16C6F499C384D08952A53?sequence=1
16. Καλλιμάνη Ε. COVID-19, Άτομα με Αναπηρία & εμβολιασμοί σε ευρωπαϊκό & εθνικό επίπεδο – Μελέτη περίπτωσης: Στάσεις και αντιλήψεις κατά το δεύτερο κύμα της πανδημίας στην Ελλάδα [Internet]. Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών: 2021 [cited 2022 Aug 1]. Διαθέσιμο στο: <https://pergamos.lib.uoa.gr/uoa/dl/object/2940097>
17. Τα Προγράμματα του ΕΣΠΑ 2021-2027 [Internet]. [cited 2022 Jul 20]. Διαθέσιμο στο: https://www.espa.gr/el/Pages/programs_21-27.aspx

ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΕΘΝΙΚΗΣ ΣΥΝΟΜΟΣΠΟΝΔΙΑΣ ΑΤΟΜΩΝ ΜΕ ΑΝΑΠΗΡΙΑ & ΧΡΟΝΙΕΣ ΠΑΘΗΣΕΙΣ

Λεωφ. Ελ. Βενιζέλου 236, 16341 Ηλιούπολη, Αθήνα
Τηλ.: 210 9946924 • E-mail: info@in-esamea.gr
Ιστοσελίδα: in-esamea.gr

Επιχειρησιακό Πρόγραμμα
Ανάπτυξη Ανθρώπινου Δυναμικού,
Εκπαίδευση και Διά Βίου Μάθηση

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

